

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО В ДРОГОБИЦЬКІЙ ГІМНАЗІЇ

Фотопортрет Івана Боберського – професора Академічної гімназії у Львові. 1912 р.

Іван Боберський (1873, с. Доброгостів – 1947, м. Тржич, Словенія) – видатний український громадський, культурно-просвітній, військовий, державний діяч, педагог, журналіст, організатор, фундатор української тіловиховної і спортової традиції, розробник української спортової та військової термінології, меценат. Про його життєвий та творчий шлях, на жаль, в українській та іноземній історіографії нема ґрунтовних праць. Окремі аспекти біографії Івана Боберського відсутні не тільки в нечисленних розвідках українських дослідників, зокрема Івана Андрухів, Ореста Круковського, Ярослава Малика, Оксани Вацеби, Богдана Трофим'яка та ін., а й у довідкових виданнях. Яскравим прикладом цього є його педагогічна діяльність на посаді учителя цісарсько-королівської гімназії у Дрогобичі упродовж 1900–1901 навчального року. У багатьох довідниках та енциклопедіях, які вийшли в Україні та за кордоном, або не згадують про цей факт у його життєписі або помилково пишуть, що з 1900 р. Іван Боберський працював у Академічній гімназії у Львові¹. З огляду на таку неточність та численні лакуни підготовлено цю публікацію, у якій висвітлено педагогічну діяльність Івана Боберського дрогобицького періоду. Звернена увага на його викладання німецької мови, проведення уроків гімнастики (руханки), завідування німецькомовною бібліотекою, проведення прогулок (піших мандрівок) Дрогобиччиною.

Народився Іван Боберський 14 серпня 1873 р. у селі Доброгостів (тепер село Дрогобицького р-ну Львівської обл.) у священничій родині. Подружжя о. Миколи та Анни Боберських мало 8 дітей: Івана (1873–1947), Олександра (?–1947), Володимира (?–1918), Методія (1881–1917), Стефанію (1882–1952), Мелетія (1888–1910), Євгенію (1890?–1935) і Юліана (1892–1971)². У сім'ї змалечку привчали дітей до праці та намагалися дати їм добру освіту. Результатом цього стало те, що Іван Боберський та його брати отримали вищу освіту, а сестри – середню. Племінниця Івана Боберського Віра Кулицька (з дому Федоришин) згадувала, що всі Боберські були люди з характером і в усіх обставинах трималися свого³. З огляду на священничу працю о. Миколи Боберського, дитячі та юнацькі роки Івана минули у постійних переїздах. Тоді він на все життя засвоїв батькову науку “думай по-українськи!”⁴.

За наполяганням батька Іван Боберський навчається у самбірській гімназії⁵. Особливе зацікавлення німецькою мовою у гімназійні роки визначило його подальший

шлях навчання та праці. Після закінчення самбірської гімназії (1891) він студіює в університетах Львова (1891–1895) і Граца (1895–1899), де здобув фах учителя німецької мови⁶.

У студентські роки Іван Боберський прагнув не тільки оволодіти знаннями, значно ширшими за університетський курс, а й брати безпосередню участь у громадській роботі. Він мав тісні контакти зі студентами, які свої зацікавлення практично втілювали в українській організації “Русь”. Там Іван Боберський разом з Козакевичем і Ціпановським, які згодом стали визначними діячами західноукраїнської руханки в Коломиї і Городенці, захопився ідеєю фізичного виховання⁷. Також там він почав вправляти руханку. Продовженням цієї праці стало те, що Іван Боберський закінчив державний однорічний курс гімнастики, склавши іспит на учителя руханки середніх шкіл. Його студії з фізичного виховання отримали продовження завдяки подорожам країнами Європи – Німеччиною, Швецією, Чехією та Францією. Там він ознайомився із досвідом національних гімнастичних систем – німецької, шведської, чеської сокільської гімнастики тощо. В сукупності це дало можливість Іванові Боберському сформуватися спеціалістом з фізичного виховання, перейнявши провідні європейські тенденції того часу.

В грацькому університеті Іван Боберський був зразковим студентом. Українці ставили його як приклад навіть у міжвоєнний період. Яскравим свідченням цього є спогади уродженця Тернопільщини Пилипа Гайди, які він записав, навчаючись у Граці 1923 р.: “На університеті панували ще старі, традиційні, передвоєнні звичаї. Поміж студентів панувала цілковита і повна “*Libertas academica*” [академічні свободи], ніхто нікого не зобов’язував, ані не примушував учитись чи навіть ходити на виклади. Це було справою сумління та обов’язку кожного студента. Та, незважаючи на те, більшість студентів, а особливо українці, навчалися, ходили пильно і точно на виклади і складали іспит завжди в приписаному порядку, чим набули собі дуже доброї репутації, можна сміливо сказати, найкращої з-поміж усіх чужинців. Тому-то українці були в правах дорівняні до німців, або, як вони казали: “*Gleichstellung der Inländer*” [рівний статус усіх громадян]. Українці платили за навчання за тими самими розцінками, що й німці, і могли ще старатись про знижку або навіть цілковите звільнення, якщо мали до того умови й причини, тобто відповідну кількість колоквіальних іспитів на семестр. Усі інші чужинці платили за навчання вдвічі більше. Лише українці могли бути прийняті до академічної їдальні й харчуватись там на рівні з німцями, навіть за зниженою оплатою. З огляду на таку прихильність до нас, українців, ми постановили собі триматися гідно, щоб не завдати собі сорому, а німцям – розчарування. Пам’ятаючи про те, що в книгах Грацького університету записано такі імена наших попередників, як д-р Іван Боберський, д-р Яким Ярема (обидва германісти), д-р Василь Пастушин та д-р Богдан Безушко, про яких вічно згадували нам німці та ставили їх за приклад іншим, і ми не хотіли бути гіршими. Кожен пильнував себе у студіях та складав іспити”⁸.

У 1899 р., після університетських студій у Львові та Граці, Іван Боберський повертається в Галичину. Невдовзі він влаштовується на працю в цісарсько-королівську гімназію у Дрогобичі. 2 липня 1899 р. складає іспит на посаду заступника учителя⁹, а вже 14 липня 1900 р. згідно з розпорядженням міністерства віровизнань і освіти Австро-Угорщини обіймає посаду дійсного учителя¹⁰. На той час система середньої освіти в Австро-Угорщині передбачала три посади: заступник учителя, учитель, професор.

Дрогобицька гімназія, в якій 1900–1901 н. р. працював Іван Боберський. Поштівка поч. ХХ ст.

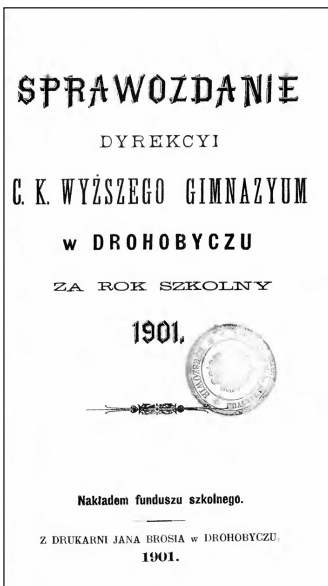
гімнастику в 1–6-их класах¹³. Зауважимо, що гімнастика (Боберський запропонував на її означення український термін “руханка”) тоді була не обов’язковою (надобов’язковою) дисципліною і проводилася у поза навчальний час. Попри це, Іванові Боберському вдалося зацікавити нею гімназійну молодь.

На заняттях гімнастики учні Івана Боберського були поділені на чотири відділи. Перший і другий займалися раз на тиждень, третій і четвертий – два рази тижнево. Іван Боберський проводив гімнастику шість разів на тиждень. Заняття відбувалися

відповідно до затвердженого 12 лютого 1897 р. плану міністерством віровизнань і освіти Австро-Угорщини. У документі (1910 р. Іван Боберський переклад цього документа українською мовою опублікував у львівському часописі “Народне Слово”) зазначалося: “Ціль науки руханки: всестороннє і рівномірне скріплене тіла, піднесенє, здоровля, рухливість і свіжість духа, виховуване до свідомого, опанованого волею руху, до зручності, відваги, витривалости і порядку”¹⁴.

Саме в дрогобицькій гімназії Іван Боберський на практиці почав втілювати здобуті ним у Європі знання з німецької мови та теорії і методики фізичного виховання. Відомо, що на заняттях гімнастики він уперше запроваджує досі не відомі, або малознані рухові ігри та забави, зокрема – англійську гру “футбол” (Іван Боберський вводить до широкого вжитку український відповідник – копаний м’яч). Також із учнями упродовж 1900/1901 навчального року Іван Боберський здійснив прогульки (піші мандрівки) Дрогобиччиною, зокрема до Трускавця (з 1–6-ими класами), Борислава (з 1-им класом), Стебника (з 4–5-ими класами), околицями Дрогобича (з 1–6-ими класами) тощо¹⁵.

У дрогобицькій гімназії Іван Боберський довго не затримався. Зі спогадів його учня і близького сорат-

Титульна сторінка звіту дирекції цісарсько-королівської гімназії у Дрогобичі за 1900/1901 н. р.

ника Степана Гайдучка дізнаємося про те, що Іван Боберський поставив двійку з німецької мови синові старости повіту: “Боберський учителював в дрогобицькій гімназії і як говорили у Львові тому перенесли його до Львова десь з 1901 роком, бо мав дати в Дрогобичі сінгля (двійку) з німецької мови синові старости повіту”¹⁶. Під тиском, Іван Боберський змушений був шукати інше місце праці. Пошуки, на щастя, дуже швидко увінчалися успіхом. Улітку 1901 р. Іван Боберський продовжив свою педагогічну діяльність в руській (українській) цісарсько-королівській Академічній гімназії у Львові, яка містилася у Народному домі на вулиці Театральній. Відповідне розпорядження з цього приводу було видане 25 червня 1901 р. міністерством віровизнань і освіти Австро-Угорщини¹⁷. Цей навчальний заклад був найдавнішою гімназією на українських землях з українською мовою викладання. Упродовж 1901–1918 рр. (з перервами у роки Першої світової війни) Іван Боберський – учитель, а згодом професор Академічної гімназії¹⁸.

Отже, дрогобицька гімназія стала для Івана Боберського першим навчальним закладом на педагогічній ниві. У гімназії упродовж 1900/1901 н. р. він викладав німецьку мову, завідував німецькомовною бібліотекою, вів заняття гімнастики (руханки), здійснював прогульки (піші мандрівки) Дрогобиччиною. Тиск із боку адміністрації через принципову позицію у навчальному процесі, не дав йому змоги надалі працювати у цьому навчальному закладі. Саме це й змусило його до пошуку нового місця праці – Академічної гімназії у Львові, де він працював з 1901 р. до 1918 р. Сподіваємося, що висвітлена сторінка біографії Івана Боберського у дрогобицькій гімназії належним чином надалі буде відображена у довідкових виданнях.

¹ Е. Ж. [Едвард Жарський]. Боберський Іван // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / Гол. ред. В. Кубійович. – Париж-Нью-Йорк: Молоде Життя, 1955. – Т. 1. – С. 141; Сениця П. Професори Української Академічній Гімназії у Львові // Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878 – 1978 / упор., літ. та техн. ред. Б. Романенчука. – Філядельфія–Мюнхен, 1978. – С. 130-131; Е. Ж. [Едвард Жарський]. Боберський Іван // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / Гол. ред. В. Кубійович. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 141; Підкова І. З., Шуст Р. М. Довідник з історії України. – Київ: Видавництво “Генеза”, 1993. – Т. 1: А–Й. – С. 61; Боберський Іван // Довідник з історії України (А-Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доопр. і допов. – Київ: Генеза, 2001. – С. 76-77; Шкраб’юк П. В. Боберський Іван // Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во “Наукова думка”, 2003. – С. 304; Малик Я. Й. Боберський Іван // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2004. – Т. 3: Біо-Бя. – С. 89; Боберський Іван // УСЕ Універсальний словник-енциклопедія / Гол. ред. ради академік НАНУ М. Попович. – 4-е вид., виправл., доп. – Київ: Видавництво “ТЕКА”, 2006. – С. 153; Кучерук В. Боберський Іван // Кучерук В. Українська Галицька Армія: довідник / Львівський істричний музей. – Київ: Київська нотна фабрика, 2010. – С. 33; Енциклопедія Бойківщини: люди, мова / За редакцією Романа Дяківа. – Київ, 2014. – С. 174-175 та ін.

² Чабан Л. Рід Боберських // Матеріали четвертої міжобласної генеалогічної конференції “Український родовід” 27-28 березня 2004 року / Упор. А. Огорчак. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2005. – С. 116-117.

³ Кулицька В. Спогади // Приватний архів Лесі Чабан (м. Львів).

⁴ о. Микола Боберський // Ілюстрований календар товариства “Просьвіта” з літературним збірником на переступний рік 1920. – Львів, 1919. – С. 357.

⁵ Боберський І. Щоденник, 1918 – 1919 рр. / Упоряд. Ю. А. Мицик. – Київ: Вид. дім “КМ Академія”, 2003. – С. 194-195.

⁶ Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazjum w Samborze za rok szkolny 1890. – Sambor: Nakładem funduszu szkolnego, 1890. – S. 68; Чабан Л. Рід Боберських // Матеріали четвертої міжобласної генеалогічної конференції “Український родовід” 27–28 березня 2004 року / Упор. А. Огорчак. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2005. – С. 114.

⁷ Жарський Е. Проф. Іван Боберський, його роля і значення для української фізичної культури // Альманах Ради Фізичної Культури. – Мюнхен: Видавництво “Молоде Життя”, 1951. – С. 11.

⁸ Гайда П. Пройдений шлях: Спогади 1892 – 1952 / Пилип Гайда; передм. Ярослава Грицака. – Київ: Смолоскип, 2014. – С. 358.

⁹ Spis nauczycieli szkół średnich w Galicyi oraz polskiego gimnazjum w Cieszynie na podstawie nadesłanych tabel konskrypcyjnych / ułożył Henryk Kopia. – Lwów: Nakładem towarzystwa nauczycieli szkół wyższych, 1909. – S. 49.

¹⁰ Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny 1901. – Drohobycz: Nakładem funduszu szkolnego, 1901. – S. 40; Spis nauczycieli szkół średnich w Galicyi oraz polskiego gimnazjum w Cieszynie na podstawie nadesłanych tabel konskrypcyjnych / ułożył Henryk Kopia. – Lwów: Nakładem towarzystwa nauczycieli szkół wyższych, 1909. – S. 49.

¹¹ Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny 1901. – Drohobycz: Nakładem funduszu szkolnego, 1901. – S. 37.

¹² Ibidem. – S. 37, 59, 60.

¹³ Ibidem. – S. 37, 39.

¹⁴ Перевів Бб [Боберський І.]. Плян для науки руханки в гімназіях, реальних гімназіях і реальних школах // Вісти з Запорожа. – Львів, 1910. – 13 жовтня. – Чис. 47 // Народне Слово. Ілюстрована, популярно-просвітна, політична й літературна часопись. – Львів, 1910. – 13 жовтня. – Чис. 427. – С. 13.

¹⁵ Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny 1901. – Drohobycz: Nakładem funduszu szkolnego, 1901. – S. 48, 49.

¹⁶ Гайдучок С. Спомини // Приватний архів Степана Гайдучка (м. Львів).

¹⁷ Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny 1902. – Drohobycz: Nakładem funduszu szkolnego, 1902. – S. 32; Звіт дирекції ц. к. гімназії у Львові за шкільний рік 1901/1902. – Львів: Накладом наукового фонду, 1902. – С. 27.

¹⁸ Звіт дирекції ц. к. гімназії у Львові за шкільний рік 1901/1902. – Львів: Накладом наукового фонду, 1902. – С. 3, 27; Spis nauczycieli szkół średnich w Galicyi oraz polskiego gimnazjum w Cieszynie na podstawie nadesłanych tabel konskrypcyjnych / ułożył Henryk Kopia. – Lwów: Nakładem towarzystwa nauczycieli szkół wyższych, 1909. – S. 49; Звіт дирекції ц. к. гімназії у Львові за шкільний рік 1917/1918. – Львів: Накладом наукового фонду, 1918. – С. 5; та ін.

Андрій Сова.

Педагогічна діяльність Івана Боберського в дрогобицькій гімназії

У публікації висвітлено педагогічну діяльність Івана Боберського на посаді учителя цісарсько-королівської гімназії у Дрогобичі упродовж 1900 – 1901 навчального року. Звернена увага на його викладання німецької мови, проведення уроків гімнастики

(руханки), завідування німецькомовною бібліотекою, проведення прогульок (піших мандрівок) Дрогобиччиною.

Andriy Sova.

Pedagogical activity of Ivan Boberskyi in the Drohobych high school.

The pedagogical activity of Ivan Boberskyi as a teacher of imperial-royal school in Drohobych during the 1900 – 1901's school year in the publication is highlighted. Attention is paid to his teaching the German language, conducting of gymnastics (rukhanky), management of German library, carrying the prohuloks (walking trips) by Drohobychchynoiu.